

ZESPOŁ SZKÓŁ SPECJALNYCH NR 1 W ŚWIECIU

PROGRAM WYCHOWAWCZO - PROFILAKTYCZNY

„Wychowanie pełni rolę nadrzędną nadającą sens działaniom profilaktycznym. Poprzez swoje działanie zapobiegawcze i korekcyjne, działania profilaktyczne tworzą warunki do sprawnej realizacji procesu wychowawczego”.

ROK SZKOLNY 2019/2020

Podstawa prawna

Podstawa prawna na podstawie, której został napisany program wychowawczo - profilaktyczny przedstawia się następująco:

- Ustawa z 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe - art. 10 ust. 1 pkt 5, art. 26 ust. 2, art. 78, art. 98-99.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 18 sierpnia 2015 r. w sprawie zakresu i form prowadzenia w szkołach i placówkach systemu oświaty działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej w celu przeciwdziałania narkomanii. z późn. zmianami z dnia 22 stycznia 2018 r.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 lipca 2018 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli.
- Rozporządzenie MEN z dnia 9 sierpnia 2017r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym z późn. zm. z dnia 26 lipca 2018 r.
- Rozporządzenie MEN z dnia 9 sierpnia 2017r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno - pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach z późn. zmianami z dnia 13 lutego 2019 r.

*Wychowawca powinien mieć
Cały czas przed oczyma cel swojej działalności.
O tym, jakiego człowieka wychowa
Zadecyduje, jego wizja świata.*

Ks. Marek Studenski

Wprowadzenie

Szkoła jest miejscem wszechstronnego rozwoju osobowego ucznia w wymiarze intelektualnym, psychicznym, społecznym, zdrowotnym, estetycznym, moralnym, duchowym. Naszym zadaniem jest ukierunkowanie ucznia w dążeniach do zbudowania właściwej hierarchii wartości i wdrażanie do realizowania własnych potrzeb z poszanowaniem drugiego człowieka. Społeczność szkolną, jako formę wspólnoty wychowawczej stanowią uczniowie, ich rodzice oraz wszyscy pracownicy szkoły współpracujący w atmosferze wzajemnego zrozumienia i szacunku w podejmowaniu wyznaczonych zadań. Nauczyciele wspierają rodziców w dziedzinie wychowania, działalność wychowawcza i profilaktyczna szkoły nie może być sprzeczna z wolą rodziców. Ucznia postrzegamy w kategoriach jego podmiotowości, godności, wolności, niepowtarzalności, konkretnych praw i obowiązków.

Wychowanie pełni rolę nadrzędną nadającą sens działaniom profilaktycznym. Poprzez swoje działanie zapobiegawcze i korekcyjne, działania profilaktyczne tworzą warunki do sprawnej realizacji procesu wychowawczego.

Profilaktyka to proces wspomagania człowieka w radzeniu sobie z trudnościami zagrażającymi prawidłowemu rozwojowi i zdrowemu życiu, a także ograniczenie i likwidowanie czynników blokujących i zaburzających zdrowe życie. Profilaktyka winna wspomagać proces wychowania, a wychowanie tworzy integralną całość z wiedzą i kreowaniem umiejętności, poprzez które formuje się osobowość młodego człowieka. Nie wolno ich rozdzielać, gdyż wychowanie musi posiłkować się wiedzą, w której zapisane jest doświadczenie. Jest próbą przejrzystego uregulowania wzajemnych relacji między domem, nauczycielami i uczniami oraz sprecyzowania praw i obowiązków uczniów naszej szkoły.

Wychowanie i profilaktyka są procesami odrębnymi, różniącymi się celem działań, jednak są ze sobą ściśle powiązane i posiadają wspólny obszar. Cel wychowania to wszechstronnie dojrzały człowiek. Cel profilaktyki wspomaganie wychowania i kompensowanie jego niedostatków. Wychowanie pełni rolę nadrzędną nadającą sens działaniom profilaktycznym. Poprzez swoje działanie zapobiegawcze i korekcyjne, działania profilaktyczne tworzą warunki do sprawnej realizacji procesu wychowawczego.

Nadrzędnym celem naszej placówki jest pomoc wszystkim uczniom w rozwijaniu ich indywidualnych możliwości, umiejętności oraz prowadzenie działań z zakresu promocji zdrowia, wspomaganie ucznia i wychowanka w jego rozwoju ukierunkowanym na osiągnięcie pełnej dojrzałości w sferze: fizycznej, psychicznej, społecznej i aksjologicznej, a także w aspekcie intelektualnym i emocjonalnym.

Program wychowawczo - profilaktyczny Zespołu Szkół Specjalnych nr 1 w Świeciu jest dokumentem pozwalającym scalać oddziaływania wychowawcze i profilaktyczne szkoły oraz środowiska uczniów.

Program określa występujące w środowisku szkolnym potrzeby rozwojowe uczniów, w tym czynniki chroniące i czynniki ryzyka, ze szczególnym uwzględnieniem zagrożeń związanych z używaniem substancji psychotropowych, środków zastępczych oraz substancji psychoaktywnych. Realizacja założeń programowych wpłynie na spójność i wielokierunkowość oddziaływań wychowawczych i profilaktycznych skierowanych do uczniów szkoły.

Program wychowawczo – profilaktyczny w Zespole Szkół Specjalnych nr 1 przeznaczony jest dla uczniów Szkoły Podstawowej Specjalnej nr 6, Specjalnej Branżowej Szkoły I stopnia nr 2, Szkoły Specjalnej Przystosowanej do Pracy nr 1. Natomiast treści i działania o charakterze wychowawczym oraz profilaktycznym dla przedszkola określone zostały w podstawie programowej - rozporządzenia MEN z 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego we wstępie zawiera zapis: „Podstawa programowa wychowania przedszkolnego wskazuje cel wychowania przedszkolnego, zadania profilaktyczno-wychowawcze przedszkola, oddziału przedszkolnego zorganizowanego w szkole podstawowej i innej formie wychowania przedszkolnego (...) oraz efekty realizacji zadań w postaci celów osiągniętych przez dzieci na zakończenie wychowania przedszkolnego”.

Do Zespołu Szkół Specjalnych nr 1 w Świeciu uczęszczają uczniowie z wszystkimi możliwymi stopniami niepełnosprawności intelektualnej. Wynikają z tego różnego rodzaju trudności:

1. Większość uczniów ma bardzo ograniczone kontakty społeczne, poza szkołą nie mają możliwości nawiązywania kontaktów, podejmowania decyzji, trenowania umiejętności społecznych. Wielu z nich wymaga pomocy w wykonywaniu wszystkich codziennych czynności, co negatywnie wpływa na kształtowanie obrazu samego siebie.
2. Uczniowie, którzy nie posługują się mową werbalną pozbawieni są możliwości wyrażania własnych myśli i odczuć, co prowadzi do odczuwania frustracji.
3. Uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną mają trudności z rozumieniem sytuacji społecznych oraz z realizacją programu nauczania.
4. Uczniowie z nadpobudliwością, zaburzeniami zachowania i zaburzeniami ze spektrum autyzmu przejawiają szczególne trudności w rozumieniu i przestrzeganiu norm życia społecznego.
5. Uczniowie z niedostosowaniem społecznym sprawiają poważne problemy wychowawcze.

Rodziny naszych uczniów stają przed ogromnym problemem wychowania dziecka niepełnosprawnego, z czym nie zawsze potrafią sobie poradzić. W połączeniu z problemami życiowymi, takimi jak: bezrobocie, ubóstwo, problemy alkoholowe, przemoc, dezorganizacja rodziny oraz brak wystarczającego wsparcia medycznego,

psychologicznego, edukacyjnego i rehabilitacyjnego powstają dodatkowe czynniki ryzyka mogące prowadzić do wykluczenia społecznego.

Z obserwacji pedagogów, psychologa i nauczycieli wynika, że niektórzy uczniowie należą do grup niskiego, średniego i wysokiego ryzyka (wymagają profilaktyki pierwszorzędowej, drugorzędowej i trzeciorzędowej). Dlatego też program wychowawczo - profilaktyczny został opracowany po to, aby zredukować czynniki ryzyka przy jednoczesnym wzmacnianiu czynników chroniących.

Uczestnicy programu wychowawczo - profilaktycznego szkoły.

Program wychowawczo - profilaktyczny określa osoby współodpowiedzialne za wszechstronny rozwój osobowości ucznia, aby profesjonalnie wypełnić założenia określone w programie.

Rada Pedagogiczna

1. Współpracuje z instytucjami w organizowaniu różnych form spędzania czasu przez dzieci, szczególnie z rodzin patologicznych i zaniedbanych środowiskowo.
2. Poprzez prowadzone działania wychowawcze kształtuje u uczniów i ich rodziców świadomość prawną w zakresie ponoszenia konsekwencji wynikających z popełnionych czynów karalnych.
3. W sposób zdecydowany reaguje na obecność w szkole osób obcych, które swoim podejrzanym zachowaniem stwarzają zagrożenie dla ucznia.
4. Ma obowiązek ścisłej współpracy z policją i z sądem dla nieletnich, w razie zaistniałej potrzeby niesienie pomocy dzieciom ofiarom przestępczości.

Dyrekcja

1. Dba o prawidłowe funkcjonowanie szkoły, o poziom pracy wychowawczej i opiekuńczej szkoły, o kształtowanie twórczej atmosfery pracy w szkole.
2. Współpracuje z Samorządem Uczniowskim.
3. Stwarza warunki do prawidłowej realizacji Konwencji Praw Dziecka oraz umożliwia uczniom podtrzymanie poczucia tożsamości narodowej i religijnej.
4. Czuwa nad realizowaniem przez uczniów obowiązku szkolnego.

Nauczyciele

1. Wspierają swoją postawą i działaniami pedagogicznymi rozwój psychofizyczny uczniów, ich zdolności i zainteresowania. Udzielają pomocy w przezwyciężaniu niepowodzeń szkolnych, w oparciu o rozpoznanie potrzeb uczniów.
2. Kształcą i wychowują dzieci w duchu patriotyzmu, demokracji, atmosferze wolności sumienia i szacunku dla każdego człowieka.
3. Mają obowiązek reagowania na przejawy agresji.

4. Mają obowiązek współpracy z kuratorami sądowymi czuwającymi nad programem resocjalizacji uczniów trudnych (w przypadku zgłoszenia przez kuratora takiej potrzeby).
5. Odpowiadają za życie, zdrowie i bezpieczeństwo dzieci podczas pobytu w szkole i poza jej terenem, w czasie wycieczek, wyjść itp.
6. Inspirują nauczycieli i uczniów do twórczych poszukiwań.

Wychowawcy klas

1. Dążą w swojej pracy do integracji zespołu klasowego, angażując w życie klasy wszystkich uczniów, również nieakceptowanych.
2. Zabiegają o różne formy pomocy wychowawczej i materialnej dla uczniów.
3. Sprawują opiekę wychowawczą nad uczniami szkoły, a w szczególności: tworzą warunki wspomagające ich rozwój i przygotowują do życia w rodzinie i w społeczeństwie.
4. Poznają warunki życia i nauki swoich wychowanków.
5. Mają obowiązek kształtować właściwe stosunki między uczniami, opierając je na tolerancji i poszanowaniu godności osoby.
6. Uczą pozytywnego myślenia i stawiania na sukces poprzez rozwijanie poczucia własnej wartości.
7. Kształtują umiejętność pracy w zespole, uczą demokratycznego podejmowania decyzji, elastyczności w zachowaniu.

Pedagodzy i psycholog szkolny

1. Prowadzą badania i działania diagnostyczne uczniów, w tym diagnozują indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne uczniów w celu określenia przyczyn niepowodzeń edukacyjnych oraz wspierania mocnych stron uczniów.
2. Diagnozują sytuację wychowawczą w szkole w celu rozwiązywania problemów wychowawczych oraz wspierania rozwoju uczniów.
3. Udzielają pomocy psychologiczno - pedagogicznej w formach odpowiednich do rozpoznanych potrzeb.
4. Podejmują działania z zakresu profilaktyki uzależnień i innych problemów dzieci.
5. Minimalizują skutki zaburzeń rozwojowych, zapobiegają zaburzeniom zachowania oraz inicjują różne formy pomocy w środowisku szkolnym i pozaszkolnym uczniów;
6. Inicjują i prowadzą działania mediacyjne i interwencyjne w sytuacjach kryzysowych.
7. Pomagają rodzicom i nauczycielom w rozpoznawaniu i rozwijaniu indywidualnych możliwości, predyspozycji i uzdolnień uczniów.
8. Wspierają nauczycieli i innych specjalistów w udzielaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej.
9. Współpracują z przedstawicielami instytucji pomocowych (OPS, PCPR, Sąd, Policja, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna).

Rodzice

1. Dbają o właściwą formę spędzania czasu wolnego przez uczniów, proponują im pozytywne formy wypoczynku dostępne w szkole i poza szkołą.
2. Rodzice i nauczyciele współdziałają ze sobą w sprawach wychowania i kształcenia dzieci.

Rada Rodziców

1. Reprezentuje ogół rodziców szkoły oraz podejmuje działania wspierające proces wychowawczy szkoły.
2. Współdecyduje o formach pomocy dzieciom oraz ich wypoczynku, współuczestniczy w opracowaniu programu wychowawczego szkoły.
3. Pozyskuje i gromadzi środki finansowe w celu wspierania działalności szkoły.
4. Organizuje formy aktywności rodziców na rzecz wspomagania realizacji celów i zadań szkoły.

Samorząd Uczniowski

1. Jest animatorem, inspiratorem i organizatorem życia kulturalnego i intelektualnego na terenie szkoły i w środowisku lokalnym.
2. Reprezentuje postawy i potrzeby środowiska uczniowskiego wobec dyrekcji i grona pedagogicznego.
3. Inicjuje działania dotyczące życia uczniów, propaguje ideę samorządności oraz wychowania w demokracji.
4. Angażuje uczniów do wykonywania niezbędnych prac na rzecz klasy i szkoły.
5. Dbą o dobre imię i honor szkoły oraz wzbogaca jej tradycję.
6. Wyraża za pośrednictwem swojego opiekuna opinię dotyczącą problemów społeczności uczniowskiej.

Diagnoza potrzeb – określenie czynników chroniących i czynników ryzyka

Aktualizacja programu wychowawczo – profilaktycznego oparta jest przede wszystkim o:

- diagnozę potrzeb i problemów występujących w społeczności szkolnej;
- wzmocnienie wychowawczej roli szkoły;
- edukację zdrowotną;
- wzmocnienie bezpieczeństwa uczniów;
- wzmocnienie obszarów: zdrowia, relacji, kultury.

Diagnoza potrzeb środowiska szkoły została przygotowana na podstawie:

1. Wyników ankiet przeprowadzonych wśród: uczniów nauczycieli, pracowników szkoły i rodziców.

2. Przeprowadzonych rozmów z uczniami, nauczycielami, pracownikami szkoły i rodzicami.
3. Przeprowadzonych obserwacji oraz diagnozy pracy pedagogów i psychologa szkolnego.
4. Analizy i oceny realizacji zadań z Programu Wychowawczo-Profilaktycznego za ubiegły rok szkolny.
5. Uzyskanych ocen z zachowania, wyników w nauce oraz frekwencji uczniów.
6. Realizowanych w szkole form pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Analiza potrzeb środowiska szkolnego pozwoliła na wyłonienie zagadnień, które należy kontynuować w roku szkolnym 2019/2020, bądź ukazała nowe, które należy wprowadzić do planu wychowawczego klasy i programu wychowawczo-profilaktycznego szkoły. Dotychczasowe oddziaływania wychowawcze przynoszą oczekiwane efekty, co jest wskazaniem do dalszego utrwalania wypracowanych postaw i zachowań naszych uczniów. Systematyczna realizacja programów wychowawczych klas odnosi pozytywne skutki. Również bogata oferta zajęć specjalistycznych z zakresu terapii i pomocy psychologiczno-pedagogicznej, rozwijające różnorodne umiejętności i kształtujące pożądane postawy wpływają na pozytywne efekty wychowawcze naszych uczniów.

Wyodrębniono następujące czynniki ryzyka występujące wśród uczniów:

- niższy status społeczno - ekonomiczny;
- konflikty w rodzinie;
- pochodzenie z rodzin rozbitych, w sytuacji konfliktów okołorozwodowych,
- eksperymentowanie ze środkami psychoaktywnymi (dopalacze, narkotyki);
- próby spożywania alkoholu;
- przemoc;
- niekonsekwentne i nieskuteczne metody wychowawcze;
- nieprawidłowe postawy rodzicielskie (zwłaszcza odrzucenie emocjonalne lub nadopiekuńczość);
- złe stosunki z rodzeństwem;
- niedostateczne zainteresowanie rodziców rozwijaniem kompetencji wychowawczych,
- brak wystarczającej kontroli rodzicielskiej nad treściami przeglądany przez dzieci w Internecie oraz czasem spędzonym na korzystaniu z urządzeń technicznych i komunikacyjnych.
- brak kontroli rodziców dotyczącej spędzania czasu wolnego przez dziecko
- wysoka absencja(wagary-opuszczane pojedyncze dni, godziny lekcyjne),
- niepowodzenia szkolne (trudności w uczeniu się wynikające z różnych przyczyn),
- brak umiejętności organizowania i wykorzystywania wolnego czasu,
- nadmierną ilość czasu spędzanego przed komputerem, nieumiejętne korzystanie z portali społecznościowych,

- Problemy emocjonalne uczniów:
  - brak dostatecznej umiejętności uczniów radzenia sobie w trudnej sytuacji (np. konflikty rówieśnicze);
  - niewystarczające umiejętności uczniów radzenia sobie z nieprzyjemnymi uczuciami;
  - stresujące zdarzenia życiowe;
  - obniżony poziom samooceny;
  - niezadowolenie ze swojego wyglądu;
  - zaburzenia i choroby psychiczne;
- Problemy związane z rozwojem fizycznym:
  - niepełnosprawność ruchowa różnego stopnia;
  - zaburzenia widzenia;
  - niedosłuch;
  - niedobór wagi i wzrostu;
  - nadwaga;
  - brak kontroli wydalania;
  - brak lub ograniczenie mowy czynnej;
  - wady wymowy;
- Problemy związane z rozwojem umysłowym
  - niepełnosprawność intelektualna różnego stopnia;
  - nieharmonijny rozwój intelektualny;
  - zaburzenia koncentracji uwagi;
  - trudności w opanowaniu umiejętności czytania;
  - trudności w nabywaniu umiejętności matematycznych;
  - niewystarczające umiejętności społeczne;
- Problemy w kontaktach społecznych
  - brak integracji z grupą rówieśniczą;
  - zaburzone kontakty z rówieśnikami;
  - brak umiejętności pracy w zespole;
  - niezadowolenie z pozycji w grupie rówieśniczej.

Zaplanowane działania mają na celu minimalizowanie w/w zjawisk oraz zapobieganie ich powstawaniu.

Do wskazywanych czynników chroniących należą:

- zainteresowanie nauką szkolną, odnoszenie sukcesów,
- posiadanie zainteresowań, zamiłowań, pasji,
- uwewnętrzniiony szacunek do norm, wartości i autorytetów,
- wrażliwość społeczna,
- wiedza na temat skutków zagrożeń, wynikających z różnych zachowań ryzykownych,
- poczucie przynależności do grupy rówieśniczej,

- pełnienie ról aprobowanych społecznie,
- pozytywny klimat szkoły,
- okazje do przeżycia sukcesu i rozpoznawania własnych osiągnięć,
- brak akceptacji przez szkołę dla przemocy,
- akceptująca i życzliwa postawa nauczycieli wobec uczniów.

Szkoła jest przede wszystkim miejscem profilaktyki uniwersalnej, adresowanej do wszystkich uczniów. W jej zakresie realizowane są następujące działania:

- wspieranie rozwoju osobowości dzieci i młodzieży;
- uczenie ich radzenia sobie w sytuacjach stresowych, rozwiązywania konfliktów;
- uwrażliwiania na problemy innych ludzi;
- nawiązywanie prawidłowych relacji z rówieśnikami i dorosłymi;
- dostarczanie informacji na temat skutków zachowań ryzykownych i tym samym umożliwianie dokonania świadomego wyboru;
- stwarzanie możliwości zaangażowania w działalność pozwalającą realizować potrzebę rozwijania zainteresowań, aktywności, osiągnięcia sukcesu (zajęcia dodatkowe, konkursy);
- promowanie zdrowego stylu życia i zdrowego odżywiania się
- stwarzanie w szkole takiego klimatu, by jak największa liczba uczniów systematycznie uczęszczała do szkoły.

W przypadku profilaktyki selektywnej i wskazującej niezbędna jest wcześniejsza diagnoza, która dostarczy informacji na temat liczebności grupy podwyższonego ryzyka. Jej celem jest zmniejszanie szkód doznawanych na skutek podjęcia zachowań ryzykownych, ograniczanie intensywności i czasu trwania dysfunkcji, umożliwienia wycofania się z zachowań ryzykownych, zapobiegania przyszłym szkodom.

Wnikliwie analizując potrzeby wychowawcze i profilaktyczne naszych uczniów i wychowanków zostały opracowane podstawowe i szczegółowe cele oraz obszary dydaktyczno - wychowawcze.

Cele, zadania i działania wychowawczo- profilaktyczne szkoły

Cele wychowawcze szkoły

1. Wdrażanie do zaradności osobistej i umiejętności społecznych.
2. Zapewnienie uczniom możliwości zdobycia wiedzy i umiejętności współżycia w rodzinie oraz przygotowania zawodowego i możliwości udziału w zajęciach pozalekcyjnych z zakresu doradztwa zawodowego kształtujących postawy prozawodowe.
3. Kształtowanie w uczniach postawy dialogu, tolerancji i akceptacji wobec osób niepełnosprawnych, z zaburzeniami psychicznymi i odmiennych kulturowo.

4. Integracja, wspieranie wszystkich uczniów, zapewnienie im korzystnych warunków rozwoju osobowości, wiedzy i umiejętności.
5. Uczenie prezentowania własnego punktu widzenia i brania pod uwagę poglądów innych ludzi.
6. Kształtowanie postawy szacunku wobec dobra wspólnego jako podstawy życia społecznego.
7. Przekazanie wartości moralnych, uczenie dokonywania wyborów i hierarchizacja wartości, w tym docenienie znaczenia zdrowia oraz poczucia sensu istnienia.
8. Stwarzanie warunków do kształtowania zachowań sprzyjających zdrowiu psychicznemu i bezpieczeństwu.
9. Poznanie zagrożeń cywilizacyjnych oraz wskazywanie sposobów obrony przed nimi i profilaktyka uzależnień.
10. Uwrażliwianie na problemy środowiska, kształtowanie postaw prozdrowotnych i ekologicznych.
11. Kształtowanie poczucia przynależności do społeczności swojej szkoły, środowiska lokalnego, regionu i ojczyzny.
12. Przewycięzanie, ograniczanie i kompensowanie ujemnych stron pobytu dziecka w szpitalu.

Działania profilaktyczne szkoły

W profilaktyce wyróżnia się trzy grupy adresatów działań zapobiegających: grupa niskiego ryzyka (osoby niepodejmujące zachowań ryzykownych, znajdujące się przed możliwą inicjacją), podwyższonego ryzyka (osoby „eksperymentujące” z zachowaniami ryzykownymi) oraz wysokiego ryzyka (występują utrwalone zachowania ryzykowne). Do grupy pierwszej i drugiej wykorzystuje się zachowania profilaktyki pierwszo- i drugorzędowej, są nimi działania informacyjne, edukacyjne oraz alternatywne.

1. Działania informacyjne:

- dostarczenie młodzieży aktualnych informacji dotyczących zagrożeń uzależnieniami od środków psychoaktywnych, alkoholu i nikotyny, dopalaczy i Internetu,
- dostarczenie wiedzy na temat ryzyka wczesnej inicjacji seksualnej oraz chorób związanych z aktywnością seksualną i metod zapobiegania im,
- edukacja na temat zagrożeń cywilizacyjnych dla zdrowia i życia człowieka,
- dostarczenie wiedzy o zagrażających zjawiskach w życiu społecznym i rodzinnym (przemoc fizyczna, psychiczna i seksualna, przestępczość nieletnich, prostytutka, zaburzenia więzi, samobójstwa),
- informowanie o instytucjach udzielających wsparcia w sytuacjach problemów zdrowotnych, socjalnych, emocjonalnych,
- zapoznanie z prawnymi regulacjami dotyczącymi przemocy, uzależnień, używania środków psychoaktywnych, alkoholu i papierosów przez osoby niepełnoletnie i dorosłych,

- zapoznanie uczniów i rodziców z procedurami postępowania w sytuacjach zagrożenia i zalecanymi działaniami profilaktycznymi w zakresie bezpieczeństwa fizycznego i cyfrowego
- edukacja i szkolenie umiejętności w zakresie BHP i udzielania pomocy przedmedycznej,
- pomoc w planowaniu celów życiowych i kariery zawodowej.

Formy i metody pracy:

- pozyskiwanie i dystrybucja aktualnych materiałów informacyjno - edukacyjnych (ulotek, broszur, plakatów) dla uczniów, rodziców, nauczycieli, literatury pomocnej nauczycielom i wychowawcom w formie czasopism, publikacji zwartych oraz elektronicznej,

Realizacja: pedagog szkolny, samorząd uczniowski, pracownik biblioteki szkolnej - wykład, pogadanka, seminarium, szkolenie, zajęcia lekcyjne i lekcje wychowawcy klasy, konsultacje zbiorowe dla rodziców. Wychowawcy klas, nauczyciele przedmiotów w ramach obowiązującej podstawy programowej, pedagog szkolny – pomoc metodyczna i merytoryczna, w razie potrzeby zaproszeni specjaliści.

Standard: tematyka i treść zajęć powinny być dostosowane do wieku młodzieży, a przekazywane informacje i wiedza aktualne, rzetelne, obiektywne. Szkoła pełni funkcję pomocniczą wobec rodziców, rodzice współpracują i wspierają działania profilaktyczne szkoły.

2. Działania edukacyjne i terapeutyczne:

- pomoc w nabywaniu samoświadomości w zakresie własnych uczuć, potrzeb, reakcji, zachowań i postaw,
- rozwijanie umiejętności interpersonalnych niezbędnych w kontakcie z innymi: empatii, zasad prawidłowej komunikacji, wzajemnego wpływu i wspierania się w stosunkach z ludźmi,
- modelowanie i wspieranie konstruktywnego podejścia do problemów i rozwiązywania konfliktów poprzez współpracę w budowaniu porozumienia,
- pomoc w budowaniu adekwatnej samooceny i samoakceptacji ze świadomością swoich mocnych stron i ograniczeń,
- pomoc w nabywaniu zdolności dokonywania wyborów i podejmowania decyzji,
- kształcenie zdolności do asertywnych zachowań w sytuacjach zagrożeń i presji rówieśników, grup subkulturowych i psychomanipulacyjnych,
- pomoc w planowaniu celów życiowych i kariery zawodowej,
- podnoszenie efektywności uczenia się,
- rozwijanie kompetencji emocjonalno - społecznych, w tym umiejętności psychologicznych pomocnych w radzeniu sobie ze stresem i przykrymi emocjami.

Formy i metody pracy:

- analiza i obserwacja funkcjonowania zespołów klasowych, diagnoza procesu grupowego, ról i pozycji członków grupy,

- rozpoznawanie i rozwiązywanie z grupą dostrzeżonych nieprawidłowości i problemów zagrażających realizacji wspólnych celów i sprzyjających patologiom życia grupowego,
- dostrzeganie i omawianie tych sytuacji w szkole, które można wykorzystać w psychoedukacji,
- zajęcia psychoedukacyjne w zespołach klasowych na lekcjach wychowawczych, w tym o tematyce profilaktycznej,
- warsztaty profilaktyczne w szkole,
- spotkania ze specjalistami (terapeuta uzależnień),
- zajęcia z psychologiem i pedagogiem szkolnym,
- zajęcia rozwijające uzdolnienia,
- zajęcia rozwijające umiejętności uczenia się,
- zajęcia specjalistyczne: logopedyczne, rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne, inne o charakterze terapeutycznym (sensoryczne, pomoc psychologiczna, pomoc pedagogiczna, Integracja Sensoryczna, terapia behawioralna, gimnastyka korekcyjna, Tomatis),
- wykorzystywanie okazji przy realizacji tematyki programowej z różnych przedmiotów, dających możliwość omawiania z młodzieżą kwestii postaw, wyborów, umiejętności życiowych i społecznych,
- udzielanie poprawnie sformułowanej informacji zwrotnej, pomocnej w budowaniu samoświadomości i adekwatnej samooceny młodzieży,
- psychoedukacja rodziców w ramach konsultacji indywidualnych i grupowych,
- współpraca z rodzicami w diagnozowaniu indywidualnych potrzeb i zasobów umiejętności psychospołecznych ich dzieci,
- dostrzeganie i promowanie konstruktywnych zachowań i działań młodzieży.
- doradztwo zawodowe,
- współpraca z Poradnią Psychologiczno - Pedagogiczną w Świeciu.

Realizacja: wychowawcy klas, nauczyciele przedmiotów w ramach obowiązującej podstawy programowej, doradca zawodowy, psycholog, pedagog szkolny – pomoc metodyczna i merytoryczna, prowadzenie zajęć psychoedukacyjnych, w razie potrzeby zaproszeni specjaliści.

Standard: tematyka i treść zajęć powinny być dostosowane do wieku młodzieży. Treści z tego obszaru edukacji wiążą się ze szczególnymi kompetencjami osobistymi nauczycieli w zakresie umiejętności interpersonalnych, wymagają szczególnej wrażliwości i powściągliwości w wyrażaniu opinii, sądów i własnych postaw. Zajęcia psychoedukacyjne wymagają umiejętności pracy metodami warsztatowo - treningowymi.

3. Działania ogólnorozwojowe:

- umożliwienie młodzieży zaspokajania potrzeb aktywności, samorealizacji i rozwoju w społecznie akceptowanych formach działania,

- tworzenie możliwości zaspokajania potrzeb osiągnięć, uznania, przynależności, zaangażowania, integracji wokół pozytywnych celów i wspólnych wartości,
- modelowanie prospołecznych i altruistycznych postaw,
- rozwijanie umiejętności pracy w zespole w celu realizacji wspólnych projektów i zadań,
- zachęcanie młodzieży do próbowania różnych stylów funkcjonowania osobistego w podejmowanych rolach społecznych,
- przyjmowanie informacji zwrotnych związanych z własnym funkcjonowaniem w sytuacjach zadaniowych i interpersonalnych,
- możliwość realizacji zainteresowań, pasji, uzdolnień,
- możliwość ekspresji własnych uczuć i potrzeb poprzez działanie,
- ćwiczenie zdolności do radzenia sobie z porażką, do analizy popełnionych błędów, akceptacji dla swoich ograniczeń.

Formy i metody pracy:

- organizowanie wycieczek, wyjazdy na plenery plastyczne, udział w konkursach, wystawach,
- zajęcia pozalekcyjne, kółka zainteresowań,
- tradycyjne uroczystości szkolne,
- działanie w ramach samorządów uczniowskich,
- włączanie się w działania podejmowane w środowisku lokalnym,
- współpraca z instytucjami lokalnymi.

Realizacja: wychowawcy klas, nauczyciele przedmiotów ogólnych i plastycznych zaangażowani w poszczególne przedsięwzięcia, uczniowie szkoły, Rada Rodziców, pracownicy administracji i obsługi technicznej.

4. Działania interwencyjne:

- zapewnienie podstawowego oparcia i bezpieczeństwa osobom w sytuacji kryzysu, przejawiającego się:
  - nagłym obniżeniem wyników w nauce, wysoką absencją,
  - nadużywaniem lub eksperymentowaniem ze środkami psychoaktywnymi, agresją, przemocą, zachowaniami destrukcyjnymi,
  - unikanie kontaktów z innymi,
  - samookaleczeniami,
  - próbą samobójczą,
  - zachowaniami niezgodnymi z prawem,
  - zaburzeniami odżywiania się,
- powstrzymanie destrukcyjnych rozwiązań i zminimalizowanie kosztów kryzysu, wyjaśnienie przyczyn i istoty kryzysu,
- zapewnienie pomocy specjalistycznej stosownie do sytuacji,
- współpraca i z instytucjami (Policja, Sąd) w przypadku naruszenia prawa.

Formy i metody pracy:

- zespół wychowawczy,
- działania interwencyjne zgodnie ze szkolnymi procedurami postępowania w sytuacjach zagrożenia,
- poradnictwo indywidualne i rodzinne,
- udzielanie wsparcia w rozwiązywaniu problemów wychowawczych uczniom, nauczycielom i rodzicom,
- diagnozowanie sytuacji wychowawczych wymagających interwencji,
- współpraca z lokalnymi specjalistycznymi ośrodkami wsparcia.

Realizacja: wychowawcy klas, zespół wychowawczy, nauczyciele przedmiotów, pedagog szkolny, psycholog, pracownicy administracji i obsługi technicznej.

Tabela 1. Ogólnoszkolne zadania wychowawcze i profilaktyczne

ZADANIA WYCHOWAWCZE ZSS nr 1 w Świeciu		
Wartości wychowawcze	Cele wychowawcze szkoły	Zadania wychowawcze
Szacunek dla siebie i innych	Poszanowanie godności osobistej, nietykalności cielesnej i wyrabianie szacunku dla innych.	<ul style="list-style-type: none"> – nie spóźniamy się na lekcje, – odnosimy się do siebie z szacunkiem (rozumienie, życzliwość), – nie skarżymy, – nie używamy, wulgaryzmów, – nie przezywamy się.
Tolerancja i kształtowanie przyjaznego klimatu w szkole	Kształtowanie pozytywnych postaw i tolerancji wobec różnych poglądów i osób innych, niepełnosprawnych, z zaburzeniami psychicznymi, słabszych – budowanie prawidłowych relacji rówieśniczych oraz relacji uczniów i nauczycieli, wychowanków i wychowawców, a także nauczycieli, wychowawców i rodziców lub opiekunów, w tym wzmacnianie więzi z rówieśnikami oraz nauczycielami i wychowawcami.	<ul style="list-style-type: none"> – odnosimy się z szacunkiem do innych ludzi: rówieśników, nauczycieli, wychowawców, rodziców i opiekunów, – akceptujemy rówieśników niepełnosprawnych oraz z zaburzeniami psychicznymi.
Szacunek dla pracy własnej i innych	Wyrabianie szacunku dla pracy własnej i innych. Troska o estetykę klas i innych pomieszczeń.	<ul style="list-style-type: none"> – dbamy o porządek, nie zaśmiecamy miejsc, w których przebywamy, – porządkujemy salę lekcyjną po zakończeniu zajęć.
Kultura osobista	Kształtowanie nawyków kulturalnego zachowania, umiejętności współżycia w grupie społecznej i rodzinie zgodnie z obowiązującymi normami i regułami.	<ul style="list-style-type: none"> – stosujemy zwroty grzecznościowe, – okazujemy w słowach, działaniach szacunek wobec dorosłych, rówieśników i młodszych.
Poszanowanie życia i dbałość o	Kształtowanie nawyków zdrowego, aktywnego	<ul style="list-style-type: none"> – dbamy o swoją higienę osobistą, – dbamy o swój wygląd zewnętrzny,

zdrowie fizyczne i psychiczne jako najważniejsze wartości w życiu	<p>trybu życia i wypoczynku. Zapewnienie pomocy psychologiczno – pedagogicznej – odpowiednio do potrzeb uczniów i udzielanie pomocy w stanach kryzysu psychicznego. Aktywizacja zawodowa osób z zaburzeniami psychicznymi. Ścisła współpraca grona pedagogicznego z rodzicami lub opiekunami uczniów i wychowanków oraz personelem medycznym w celu budowania postawy prozdrowotnej i zdrowego stylu życia.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – korzystamy z łazienki zgodnie z przeznaczeniem, – wiemy jakie są skutki nieprawidłowego żywienia i staramy się zdrowo odżywiać, – aktywnie uczestniczymy w zajęciach sportowych organizowanych w szkole, – umiemy radzić sobie w sytuacjach zagrażających zdrowiu psychicznemu, – zdobywamy wiedzę na temat dbałości o zdrowie psychiczne, – integrujemy się z osobami z zaburzeniami psychicznymi.
Przyczyny i skutki nałogów	<p>Wskazywanie ujemnych skutków nałogów (napoje energetyzujące, e-papierosy papierosy, alkohol, narkotyki), konsekwencje zdrowotne w przyszłości. Działania profilaktyczne zapobiegające nałogom.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – nie ulegamy nałogom, potrafimy mówić „NIE”, – uczestniczymy w zajęciach profilaktycznych, – wiemy gdzie szukać pomocy i porady.
Poszanowanie mienia własnego, cudzego i społecznego	<p>Uwrażliwienie na dobro własne i wspólne. Wpajanie zasad uczciwości i szacunku dla cudzej własności.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – dbamy o rzeczy własne i innych, – szanujemy pomieszczenia i przedmioty, z których korzystamy, – konsekwentnie ponosimy odpowiedzialność za zniszczone mienie, – widząc przejaw niszczenia mienia mamy obowiązek zgłosić osobie dorosłej, – nie przywłaszczamy sobie czyjejś własności, – pożyczone rzeczy oddajemy.
Umiejętność funkcjonowania w społeczeństwie – wspólnota szkolna oraz społeczność lokalna	<p>Nabywanie umiejętności współżycia w grupie społecznej, rozwiązywania konfliktów w różnych sytuacjach. Uczenie radzenia sobie z własnymi emocjami.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – stosujemy zasadę: „jeden mówi, inni słuchają”, – pomagamy sobie wzajemnie w różnych sytuacjach (np. słabszym kolegom w nauce), – unikamy konfliktów, agresywnych zachowań, przemocy, znęcania się nad

	<p>Rozwijanie samorządności uczniowskiej. Prawa i obowiązki ucznia. Budzenie więzi wewnątrzszkolnej. Kształtowanie odpowiedzialności za słowa i czyny. Wzmacnianie wśród uczniów więzi ze szkołą</p>	<p>słabszymi,</p> <ul style="list-style-type: none"> – otaczamy opieką młodszych, słabszych, zwracamy szczególną uwagę na najmłodszych członków społeczności szkolnej, – jesteśmy współodpowiedzialni za wszelkie działania grupy, – tworzymy wspólnotę szkolną, – znamy normy dobrego zachowania i według nich postępujemy, – sumiennie pełnimy dyżury, aby zapewnić warunki wspomagające rozwój najmłodszych kolegów, – wypełniamy obowiązki ucznia, – zawsze mówimy prawdę (nawet w sytuacjach dla siebie niekorzystnych).
Odpowiedzialność	<p>Uczenie podejmowania odpowiedzialnych decyzji. Wskazywanie na konsekwencje swojego postępowania.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – systematycznie przygotowujemy się do zajęć, – ponosimy konsekwencje niewłaściwego postępowania.
Budowanie postaw patriotycznych, obywatelskich i religijnych	<p>Wyrabianie szacunku dla ojczyzny, regionu i tradycji szkolnych. Wpajanie szacunku dla symboli narodowych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – znamy swój region, jego historię i kulturę, – aktywnie uczestniczymy w świątach zgodnie z kalendarzem szkolnym, – znamy symbole narodowe, – kulturalnie zachowujemy się w czasie uroczystości szkolnych, pamiętamy o odświętnym ubraniu.
Rodzina	<p>Podkreślanie wartości rodziny, pogłębianie więzi rodzinnych. Wyrabianie postaw otwartości i gotowości do poświęceń</p>	<ul style="list-style-type: none"> – z szacunkiem wypowiadamy się o swojej rodzinie, – szanujemy pracę rodziców, pomagamy im w prostych czynnościach domowych, – współuczestniczymy aktywnie w życiu rodziny, – szanujemy tradycje rodzinne
Patron naszej szkoły	<p>Wyrabianie szacunku do sylwetki patrona szkoły – Św. Jana Pawła II</p>	<ul style="list-style-type: none"> – z szacunkiem odnosimy się do postaci patrona, – godnie reprezentujemy patrona na terenie naszej szkoły i poza nią, – znamy życiorys i twórczość św. Jana Pawła II, – uczestniczymy w uroczystościach szkolnych związanych z sylwetką naszego patrona („Dzień Papieski”, urodziny, rocznica śmierci).

<p>Stosowanie zasad dobrego zachowania – savoir - vivre</p>	<p>Uczeń zna i stosuje zasady dobrego wychowania, nie używa wulgaryzmów, nie jest agresywny ani autoagresywny.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – lekcje wychowawcze poświęcone kulturze osobistej uczniów, – codzienne i systematyczne reagowanie na przejawy złego zachowania uczniów (wg Regulaminu Szkolnego), – konsekwentne i stanowcze reagowanie na przejawy agresji szkolnej, – zwiększone nadzory nauczycieli nad uczniami w czasie przerw, – przybliżenie uczniom autorytetów godnych naśladowania na podstawie literatury, historii – Stworzenie plakatów tematycznych lub gazetek ściennych o nieagresji słownej, fizycznej i psychicznej.
<p>Szkodliwość działania używek</p>	<p>Uczeń jest świadomy szkodliwego działania papierosów, alkoholu i narkotyków</p>	<p>Narkotyki – droga donikąd</p> <ul style="list-style-type: none"> – dyskusje klasowe: - jak być asertywnym - jak się bronić - jakie są konsekwencje stosowania używek, – pogadanka z policją, strażą miejską, <p>Papierosy – „Znajdź właściwe rozwiązanie”</p> <ul style="list-style-type: none"> – dyskusje klasowe: - konsekwencje palenia - sposoby walki z nałogiem <p>Alkohol</p> <ul style="list-style-type: none"> – dyskusja -konsekwencje picia alkoholu, – kontrolowanie dyskotek szkolnych pod kątem bezpieczeństwa i przestrzegania zakazu spożywania alkoholu i innych używek
<p>Rozpoznawanie i radzenie sobie w sytuacjach trudnych</p>	<p>Uczeń potrafi rozpoznać właściwe i niewłaściwe zachowania, uczy się rozpoznawać trudne sytuacje i radzić sobie z nimi w sposób społecznie akceptowalny</p>	<p>godziny wychowawcze, pogadanki na temat:</p> <ul style="list-style-type: none"> – konfliktów, – radzenia sobie w sytuacjach konfliktowych, - asertywnych sposobów reagowania na krytykę, – umiejętności wyrażania własnych opinii itp.
<p>Internet - możliwe zagrożenia</p>	<p>Uczeń potrafi rozpoznawać zagrożenia płynące z sieci internetowej i odpowiednio reagować w przypadku takich zagrożeń</p>	<ul style="list-style-type: none"> – zajęcia na godzinach wychowawczych poświęconych profilaktyce przemocy z użyciem technologii informacyjnej i komunikacyjnej, – przekazanie uczniom informacji na temat rozsądnego i odpowiedzialnego korzystania z technologii informacyjnych i komunikacyjnych, bezpieczeństwa w sieci oraz cyberprzemocy wśród nastolatków

(m.in. na portalach społecznościowych, blogach, czatach).

ZADANIA PROFILAKTYCZNE ZSS nr 1 w Świeciu

Zadania	Działania
Wyposażenie uczniów w wiedzę o skutkach używania alkoholu, narkotyków, papierosów i innych substancji psychoaktywnych	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stwarzanie warunków (w zakresie możliwości szkoły) do życia w trzeźwości.<ul style="list-style-type: none"> – Pomoc uczniom należącym do grupy podwyższonego ryzyka. – Wypracowanie i wdrożenie systemu działań szkoły w przypadku zaistniałych uzależnień: działania prewencyjne i interwencyjne. 2. Edukacja w zakresie uzależnień.<ul style="list-style-type: none"> – Dostarczanie podstawowej wiedzy o szkodliwości zażywania alkoholu, nikotyny, e-papierosów, narkotyków, dopalaczy, napojów energetyzujących, lekomanii. – Omówienie przyczyn i skutków oraz procesu wchodzenia i wychodzenia z uzależnienia. 3. Kształtowanie umiejętności sprzyjających życiu w trzeźwości.<ul style="list-style-type: none"> – Komunikacja interpersonalna. – Radzenie sobie ze stresem. – Asertywność. – Podejmowanie decyzji i rozwiązywanie problemów. 4. Propozycje alternatywnych form spędzania wolnego czasu.<ul style="list-style-type: none"> – Prowadzenie na terenie szkoły kółek zainteresowań. – Oglądanie filmów tematycznych. 5. Udział w ogólnopolskich programach profilaktycznych:<ul style="list-style-type: none"> – “FreD Goes Net” – “Pajęczyna Marzeń” – “Trzymaj formę” – “W kręgu schematów” – “Rodzina Miśków”
Dostarczenie informacji na temat zagrożeń związanych z użytkowaniem technologii multimedialnych i komunikacyjnych	<ul style="list-style-type: none"> – Nauka bezpiecznego korzystania z technologii multimedialnych. – Dostarczanie wiedzy na temat uzależnień związanych z technologią komunikacyjną i multimedialną (formy pomocy). – Pomoc uczniom należącym do grupy podwyższonego ryzyka.

<p>Eliminowanie przejawów agresji i przemocy w szkole.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Wzmacnianie poczucia odpowiedzialności za mienie własne i społeczne. Dyżury nauczycieli i uczniów podczas przerw. Odpowiedzialność uczniów za swoją salę lekcyjną. – Uczenie alternatywnych sposobów rozwiązywania konfliktów. – Kształtowanie umiejętności radzenia sobie z negatywnymi emocjami. Kontrola zachowań pozytywnych i negatywnych uczniów. Prowadzenie klasowych zeszytów pochwał i uwag (kryteria ocen z zachowania). – Podnoszenie kultury słowa, eliminowanie wulgaryzmów ze słownika ucznia. Tworzenie gazetek ściennych o tematyce agresji słownej, fizycznej i psychicznej.
<p>Kształtowanie umiejętności interpersonalnych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Kształtowanie właściwych postaw uczniów poprzez ukazywanie odpowiednich wzorców. <ul style="list-style-type: none"> • Integrowanie uczniów w czasie zajęć wychowawczych, uroczystości szkolnych. • Przybliżanie sylwetki Patrona Szkoły Świętego Jana Pawła II. – Kształtowanie poprawnej komunikacji. <ul style="list-style-type: none"> • Zajęcia z wychowawcami, pedagogiem i psychologiem szkolnym. • Spotkania uczniów, pacjentów szpitala z psychoterapeutą, innymi przedstawicielami ciekawych zawodów. • Czytanie bajek terapeutycznych: <p>* „Bajki Zasypianki” Paweł Książek, Pascal 2010 (<i>bajki na temat autyzmu i akceptacji odmienności</i>);</p> <p>* „Bajki terapeutyczne dla dzieci” cz. 1 Maria Molicka, Media Rodzina, 2013 (<i>Konwencja bajki, konstruująca świat na poły realny, na poły fantastyczny, tworzy najbliższą rozumieniu dziecka rzeczywistość. Pozwala nie tylko zapoznać się i oswoić z sytuacjami budzącymi niepokój (rozstanie z rodzicami, ciemność, kompromitacja, śmierć, hospitalizacja), ale i znaleźć cudowne rozwiązanie nękających problemów, skłaniając dziecko do szukania skutecznych sposobów radzenia sobie z własnymi trudnościami</i>);</p> <p>* - „Bajki terapeutyczne la dzieci” cz. 2 Maria Molicka, Media Rodzina, 2013 (<i>Bajki te, poprzez przedstawienie sytuacji stresujących i rozwiązywanie ich, dają dziecku wsparcie i poczucie bezpieczeństwa. W nowym zbiorze Autorka porusza takie problemy jak: adopcja, rozwód rodziców,</i></p>

	<p><i>brak wiary w siebie, nadpobudliwość ruchowa, strach przed bólem, przemoc fizyczna, psychiczna, seksualna);</i></p> <p>* „Biblioterapia i bajkoterapia. Rola literatury w procesie zmiany rozumienia świata społecznego i siebie” Maria Molicka, Media Rodzina, 2011 (<i>W książce zwraca szczególną uwagę na zagrożenia naszej "antynarracyjnej" epoki, dowodzi, że rola książki w budowaniu zasobów osobistych jest nie do przecenienia. Jest to ważne szczególnie dla dziecka. Druga część pracy poświęcona jest ukazaniu roli bajkoterapii jako metody w sytuacjach trudnych emocjonalnie).</i></p>
<p>Promowanie zdrowego trybu życia oraz zasad bezpieczeństwa w różnych sytuacjach szkolnych i pozaszkolnych</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Przestrzeganie zasad bezpieczeństwa w szkole, domu, w drodze do i ze szkoły. <ul style="list-style-type: none"> • Realizacja zasad bezpiecznej drogi do i ze szkoły (spotkanie z policjantem, strażnikiem miejskim). • Akcja “Bezpieczne dziecko – spokojni rodzice”. • Przestrzeganie Regulaminu Szkolnego. • Przestrzeganie Kodeksu Bezpiecznej Szkoły. • Przestrzeganie regulaminu oddziału szpitalnego. – Kształtowanie postaw bezpiecznego wypoczynku podczas ferii zimowych i wakacji. – Propagowanie zdrowego trybu życia i odżywiania. <ul style="list-style-type: none"> • Zapoznanie uczniów ze zdrowym stylem życia. Wdrażanie do zdrowego odżywiania. • Zorganizowanie i przeprowadzenie akcji w szkole w ramach programu „Szlanka mleka dla każdego” oraz „Owoce w szkole”. • Kształtowanie nawyku dbania o higienę całego ciała. • Dbanie o piękny uśmiech – fluoryzacja. – Czyste środowisko to bezpieczne i zdrowe życie. <ul style="list-style-type: none"> • Udział w akcji „Sprzątanie świata”.
<p>Promocja zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Zajęcia na temat najczęściej występujących dolegliwości i zaburzeń psychicznych oraz możliwości ich leczenia. – Wspieranie uczniów i rodzin z problemem choroby psychicznej i niedostosowaniem społecznym.

Kolejnym etapem tworzenia programu wychowawczo - profilaktycznego było ustalenie treści dotyczących obszarów wychowania i profilaktyki uwzględniając założenia programowe przedmiotów kształcenia ogólnego, jak również godzin wychowawczych.

A. Treści dotyczące obszarów wychowania i profilaktyki zawarte w treściach programowych przedmiotów kształcenia ogólnego w wybranych typach szkół:

Tabela 2. Treści wychowawczo-profilaktyczne do realizacji w klasach I-III

OBSZAR	ZADANIA DLA KLAS I-III
Zdrowie – edukacja zdrowotna	<ul style="list-style-type: none"> – zapoznanie z podstawowymi zasadami dbałości o zdrowie własne i innych, kształtowanie umiejętności kreowania środowiska sprzyjającego zdrowemu stylowi życia; – zapoznanie z zasadami zdrowego, racjonalnego odżywiania się, higieny osobistej i aktywności fizycznej; – przygotowanie do podejmowania działań mających na celu zdrowy styl życia w aspekcie fizycznym i psychicznym; – kształtowanie postawy odpowiedzialności za własne zdrowie; – rozwijanie umiejętności podejmowania działań na rzecz ochrony przyrody w swoim środowisku; – kształtowanie umiejętności analizy zjawisk przyrodniczych, rozumowania przyczynowo - skutkowego; – uświadomienie wpływu przyrody nieożywionej na życie ludzi, zwierząt i roślin; – kształtowanie wytrwałości w działaniu i dążeniu do celu, umiejętności adekwatnego zachowania się w sytuacjach zwycięstwa i porażki.
Relacje– kształtowanie postaw społecznych	<ul style="list-style-type: none"> – kształtowanie podstawowych umiejętności komunikacyjnych; – rozwijanie umiejętności formułowania prostych wniosków na podstawie obserwacji i własnych doświadczeń; – kształtowanie umiejętności przestrzegania obowiązujących reguł; – kształtowanie umiejętności nawiązywania i podtrzymywania relacji z rówieśnikami, rozpoznawania ich potrzeb, zgodnej współpracy z innymi, z zachowaniem obowiązujących norm i reguł kultury osobistej; – przygotowanie do sprawiedliwego i uczciwego oceniania zachowania własnego i innych ludzi; – zapoznanie z podstawowymi prawami i obowiązkami wynikającymi z roli ucznia oraz członka szkolnej społeczności, rodziny i kraju; – rozwijanie empatii, umiejętności podejmowania działań mających na celu pomoc słabszym i potrzebującym, umiejętności rozwiązywania konfliktów i sporów
Kultura – wartości, normy, wzory zachowań	<ul style="list-style-type: none"> – kształtowanie umiejętności właściwego komunikowania się w różnych sytuacjach społecznych, dbałość o język i kulturę wypowiedania się; – kształtowanie umiejętności analizy prostych sytuacji

	<p>wychowawczych, odróżniania dobra od zła;</p> <ul style="list-style-type: none"> – kształtowanie gotowości do uczestnictwa w kulturze, poszanowania tradycji i kultury własnego narodu, a także poszanowania innych kultur i tradycji, określanie swojej przynależności kulturowej poprzez kontakt z wybranymi dziełami sztuki, zabytkami i tradycją w środowisku rodzinnym, szkolnym i lokalnym, uczestniczenie w życiu kulturalnym środowiska rodzinnego, szkolnego, lokalnego oraz wydarzeniach organizowanych przez najbliższą społeczność; – kształtowanie wrażliwości estetycznej poprzez kontakt z dziełami literackimi i wytworami kultury, zapoznanie z wybranymi dziełami architektury i sztuk plastycznych należących do polskiego i europejskiego dziedzictwa kultury, wyzwalanie potrzeby kontaktu z literaturą i sztuką dla dzieci; – kształtowanie postaw wyrażających szacunek dla ludzi, niezależnie od religii, statusu materialnego, wieku, wyglądu, poziomu rozwoju intelektualnego i fizycznego oraz respektowanie ich praw, podejmowanie działań w celu zapobiegania dyskryminacji; – inspirowanie do podejmowania aktywności i inicjatyw oraz pracy zespołowej, wspomaganie działań służących kształtowaniu własnego wizerunku i otoczenia; – przygotowanie do radzenia sobie w sytuacjach codziennych wymagających umiejętności praktycznych, budzenie szacunku dla pracy ludzi różnych zawodów; – przygotowanie do podejmowania działań mających na celu identyfikowanie i rozwijanie własnych zainteresowań; – wstępne kształtowanie postaw wyrażających szacunek do symboli i tradycji narodowych oraz tradycji związanych z rodziną, szkołą i społecznością lokalną; – kształtowanie umiejętności wyrażania własnych emocji w różnych formach ekspresji; – kształtowanie poczucia własnej wartości dziecka, podtrzymywanie ciekawości poznawczej, rozwijanie kreatywności i przedsiębiorczości oraz brania odpowiedzialności za swoje decyzje i działania; – kształtowanie świadomości odmienności osób niepełnosprawnych, innej narodowości, wyznania, tradycji kulturowej oraz ich praw.
<p>Bezpieczeństwo- profilaktyka zachowań ryzykownych (problemowych)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – zapoznanie z podstawowymi zasadami bezpieczeństwa w różnych sytuacjach życiowych, kształtowanie właściwego zachowania się w sytuacji zagrożenia życia i zdrowia oraz sytuacjach nadzwyczajnych; – kształtowanie umiejętności wyszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł, korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnych, kształtowanie

	<p>świadomości negatywnego wpływu pracy przy komputerze na zdrowie i kontakty społeczne oraz niebezpieczeństw wynikających z anonimowości kontaktów, respektowanie ograniczeń dotyczących korzystania z komputera, Internetu i multimediiów;</p> <ul style="list-style-type: none"> – przygotowanie do bezpiecznego i rozsądnego korzystania z narzędzi i urządzeń technicznych, bezpiecznego organizowania zajęć ruchowych i poruszania się po drogach; – przygotowanie do bezpiecznego korzystania ze środków komunikacji, zapobiegania i przeciwdziałania sytuacjom problemowym; – kształtowanie umiejętności utrzymywania ładu i porządku wokół siebie, w miejscu nauki i zabawy.
--	--

Tabela 3. Zdrowie – edukacja zdrowotna w poszczególnych typach szkół

Szkoła/przedmiot	Wymagania (cele) szczegółowe- uczeń
Szkoła podstawowa	
Edukacja wczesnoszkolna	<ul style="list-style-type: none"> – dba o higienę oraz estetykę własną i otoczenia; – ma świadomość znaczenia odpowiedniej diety dla utrzymania zdrowia człowieka; – posługuje się numerami telefonów alarmowych, formułuje komunikat wezwanie o pomoc: Policji, Pogotowia Ratunkowego, Straży Pożarnej; – posługuje się danymi osobowymi w kontakcie ze służbami mundurowymi i medycznymi, w sytuacji zagrożenia zdrowia i życia; – reaguje stosownym zachowaniem w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa, zdrowia jego lub innej osoby; – wymienia wartości odżywcze produktów żywnościowych, ma świadomość znaczenia odpowiedniej diety dla utrzymania zdrowia, ogranicza spożywanie posiłków o niskich wartościach odżywczych i niezdrowych, zachowuje umiar w spożywaniu produktów słodzonych, zna konsekwencje zjadania ich w nadmiarze; – przygotowuje posiłki służące utrzymaniu zdrowia; – ubiera się odpowiednio do stanu pogody, poszukuje informacji na temat pogody, wykorzystując np. Internet; – ma świadomość, iż nieodpowiedzialne korzystanie z technologii ma wpływ na utratę zdrowia człowieka;
Informatyka	<ul style="list-style-type: none"> – w sposób odpowiedzialny posługuje się technologią dostosowaną do jego predyspozycji psychofizycznych i zdrowotnych;
Biologia	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje związek pomiędzy własnym postępowaniem a zachowaniem zdrowia oraz rozpoznaje sytuacje wymagające

	<p>konsultacji lekarskiej;</p> <ul style="list-style-type: none"> – uzasadnia konieczność ochrony przyrody; – opisuje i prezentuje postawę i zachowania człowieka odpowiedzialnie korzystającego z dóbr przyrody;
Wychowanie fizyczne	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje, jakie znaczenie ma aktywność fizyczna dla zdrowia; – opisuje piramidę żywienia i aktywności fizycznej; – opisuje zasady zdrowego odżywiania; – przestrzega zasad higieny osobistej i czystości odzieży; – przyjmuje prawidłową postawę ciała w różnych sytuacjach; – omawia sposoby postępowania w sytuacji zagrożenia zdrowia lub życia; – wymienia czynniki, które wpływają pozytywnie i negatywnie na zdrowie i samopoczucie oraz wskazuje te, na które może mieć wpływ; – omawia sposoby redukcji nadmiernego stresu i radzenia sobie z nim w sposób konstruktywny; – wymienia przyczyny i skutki otyłości oraz nieuzasadnionego odchudzania się i używania sterydów w celu zwiększenia masy mięśni; – wyjaśnia wymogi higieny wynikające ze zmian zachodzących w organizmie w okresie dojrzewania;
WOS	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje przypadki wymagające postaw asertywnych; – podaje przykłady trudnych społecznie sytuacji, w których należy zachować się asertywnie; – uzasadnia, że można zachować dystans wobec nieaprobowanych przez siebie zachowań innych ludzi lub przeciwstawić się im; przedstawia różne formy zachowań asertywnych;
Przyroda	<ul style="list-style-type: none"> – kształtowanie umiejętności właściwego reagowania na niebezpieczeństwa zagrażające życiu i zdrowiu; – doskonalenie umiejętności dbałości o własne ciało, jak i najbliższe otoczenie; – poznawanie siebie, swoich zdolności i rozwijanie zainteresowań sprzyjających motywacji do uczenia się;
Edukacja dla bezpieczeństwa	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia zależności między zdrowiem fizycznym, psychicznym, emocjonalnym a społecznym; wyjaśnia wpływ stresu na zdrowie; – wymienia zachowania, które sprzyjają zdrowiu (prozdrowotne), zagrażają zdrowiu oraz wskazuje te, które szczególnie często występują wśród nastolatków; – odróżnia czynniki środowiskowe i społeczne (korzystne i szkodliwe), na które człowiek może mieć wpływ od takich, na które nie może mieć wpływu; – omawia krótkoterminowe i długoterminowe konsekwencje zachowań sprzyjających (prozdrowotnych) i zagrażających

	<p>zdrowiu;</p> <ul style="list-style-type: none"> – dobiera i demonstruje umiejętności komunikacji interpersonalnej istotne dla zdrowia i bezpieczeństwa (odmowa, zachowania asertywne, negocjowanie); – wymienia rzetelne źródła informacji o zdrowiu, chorobach, świadczeniach i usługach zdrowotnych; – ocenia własne zachowania związane ze zdrowiem, ustala indywidualny plan działania na rzecz własnego zdrowia; – ustala, co sam może zrobić, aby tworzyć warunki środowiskowe i społeczne, które są korzystne dla zdrowia (ochrona środowiska przyrodniczego, wsparcie społeczne, komunikacja interpersonalna, współpraca osób, instytucji i organizacji na rzecz zdrowia itp.);
Technika	<ul style="list-style-type: none"> – przyjmuje postawy odpowiedzialności za współczesny i przyszły stan środowiska; – kształtuje umiejętności segregowania i wtórnego wykorzystania odpadów znajdujących się w najbliższym otoczeniu;
Wychowanie do życia w rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> – radzi sobie w sytuacji konfliktu, presji grupy, stresu;
Szkoła podstawowa dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym	
<ul style="list-style-type: none"> – uczy się dbałości o zdrowie – różnicowania pojęć: „człowiek zdrowy”, „człowiek chory”; – uczy się przestrzegania zasad higieny – mycia rąk, mycia owoców i warzyw, korzystania z czystych naczyń itd.; – uczy się dobierania produktów spożywczych do poszczególnych posiłków; – poznaje i przestrzega zasad zdrowego trybu życia; – uczy się dbałości o odpowiednią pozycję podczas pracy oraz dobre oświetlenie; rozumienie znaczenia snu oraz odpoczynku; – rozumie konieczność przeprowadzania badań profilaktycznych – wizyta u lekarza pierwszego kontaktu, stomatologa, ginekologa itp. – uczy się określania własnych mocnych stron i trudności; 	
Szkoła branżowa I stopnia	
Podstawy przedsiębiorczości	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje mocne i słabe strony własnej osobowości; odnosi je do cech osoby przedsiębiorczej; – zna korzyści wynikające z planowania własnych działań i inwestowania w siebie;
Wychowanie fizyczne	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia reakcje własnego organizmu na wysiłek fizyczny o różnej intensywności; – wyjaśnia, na czym polega prozdrowotny styl życia; – wyjaśnia związek między aktywnością fizyczną i żywieniem a

	<p>zdrowiem i dobrym samopoczuciem oraz omawia sposoby utrzymania odpowiedniej masy ciała we wszystkich okresach życia;</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia choroby cywilizacyjne uwarunkowane niedostatkim ruchu, w szczególności choroby układu krążenia, układu ruchu i otyłość, oraz omawia sposoby zapobiegania im; – wyjaśnia, dlaczego zdrowie jest wartością dla człowieka i zasobem dla społeczeństwa oraz na czym polega dbałość o zdrowie w okresie młodości i wczesnej dorosłości; – wyjaśnia, co oznacza odpowiedzialność za zdrowie własne i innych ludzi; – omawia konstruktywne, optymistyczne sposoby wyjaśniania trudnych zdarzeń i przeformułowania myśli negatywnych na pozytywne; – wyjaśnia, na czym polega praca nad sobą dla zwiększenia wiary w siebie, poczucia własnej wartości i umiejętności podejmowania decyzji; – wyjaśnia, na czym polega konstruktywne przekazywanie i odbieranie pozytywnych i negatywnych informacji zwrotnych oraz radzenie sobie z krytyką; – omawia zasady racjonalnego gospodarowania czasem; – wyjaśnia, na czym polega samobadanie i samokontrola zdrowia oraz dlaczego należy poddawać się badaniom profilaktycznym w okresie całego życia; – wyjaśnia, co to znaczy być aktywnym pacjentem i jakie są podstawowe prawa pacjenta; – omawia przyczyny i skutki stereotypów i stygmatyzacji osób chorych psychicznie i dyskryminowanych (np. żyjących z HIV/AIDS); – planuje projekt dotyczący wybranych zagadnień zdrowia oraz wskazuje na sposoby pozyskania sojuszników i współuczestników projektu w szkole, domu lub w społeczności lokalnej; – omawia, na czym polega współuczestnictwo i współpraca ludzi, organizacji i instytucji w działaniach na rzecz zdrowia; – wyjaśnia, jaki jest związek między zdrowiem i środowiskiem oraz co sam może zrobić, aby tworzyć środowisko sprzyjające zdrowiu.
<p>Wychowanie do życia w rodzinie</p>	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi określić podstawowe źródło ludzkich kompleksów i podjąć próbę określenia źródła własnych kompleksów; – akceptuje siebie, swoje słabe i mocne strony; – rozumie trudności w osiągnięciu tożsamości płciowej, wie, gdzie szukać pomocy; – jest odpowiedzialny za własny rozwój emocjonalny; – rozumie, czym jest dojrzewanie: zna, rozumie i akceptuje kryteria

	<p>dojrzałości biologicznej, psychicznej i społecznej;</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna problemy okresu dojrzewania i sposoby radzenia sobie z nimi;
Religia	<ul style="list-style-type: none"> – poznaje podstawowe znaki religijne; – zna wartość wspólnego świętowania w rodzinie; – odkrywa Pismo Święte jako wyjątkową księgę, w której są zapisane słowa Boga; – uczestniczy w sytuacjach wychowawczych umożliwiających doświadczenie miłości Boga i ich interpretację; – wspólnie uczestniczy w modlitwie dziękczynnej, uwielbienia, przeproszenia i prośby.
Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi	
	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie własną niepełnosprawność i ograniczenia z niej wynikające; – doskonali umiejętność wyboru odzieży i ubierania się adekwatnego do sytuacji, pogody; – akceptuje zmiany i ma szacunek dla własnego ciała; – doskonali umiejętności rozpoznawania i wyrażania uczuć; – doskonali umiejętności oceny własnych kompetencji; – doskonali umiejętności dbania o zdrowy styl życia; – rozumie konieczność wykonywania badań profilaktycznych (badania okresowe, wizyty u stomatologa, urologa, ginekologa); – uczy się radzić sobie z problemem chorób i śmierci bliskich osób, przeżywać żałobę; – uczy się radzić sobie ze stresem; – uczy się być asertywnym;

Tabela 4. Relacje – kształtowanie postaw społecznych w poszczególnych typach szkół

Szkoła/przedmiot	Wymagania (cele) szczegółowe- uczeń
Szkoła podstawowa	
Edukacja wczesnoszkolna	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje się z grupą społeczną, do której należy: rodzina, klasa w szkole, drużyna sportowa, społeczność lokalna, naród; respektuje normy i reguły postępowania w tych grupach; – przyjmuje konsekwencje swojego uczestnictwa w grupie i własnego w niej postępowania w odniesieniu do przyjętych norm i zasad; – współpracuje z uczniami, wymienia się z nimi pomysłami i doświadczeniami, wykorzystując technologię; – dostrzega, że każdy powinien brać odpowiedzialność za swoje wybory; – dostrzega, że lepiej poznaje siebie, bardziej się rozwija i czerpie szczęście w relacji z innymi osobami niż w samotności;

	<ul style="list-style-type: none"> – odkrywa, że współtworzy różne wspólnoty osób, np. rodzinę, klasę, państwo; – ma świadomość, że każdej osobie ludzkiej, także jemu, należy się szacunek, że szacunkiem należy obdarzać także wspólnoty osób – rodzinę, klasę, naród (ojczyznę), w tym wspólnotę religijną – a także symbole tych wspólnot; – szanuje godność każdej osoby ludzkiej oraz swoją, wyraża swoim komunikatem werbalnym i niewerbalnym; – uwzględnia coraz częściej godność i dobro innych osób, podejmując decyzję o działaniu; – wyraża szacunek wobec osób, wspólnot osób oraz ich symboli w sytuacjach codziennych i uroczystych, przejawiając właściwe zachowanie; – wchodzi w relacje z innymi osobami (rówieśnikami, nauczycielami), szanując to, co jest wartością dla nich, i nazywając to, co jest wartością dla niego; – naśladuje i przyjmuje jako własne zachowania dobre na podstawie doświadczeń ze świata realnego oraz przykładów płynących z tekstów literackich, filmów i innych źródeł; – przestrzega zasad obowiązujących we wspólnocie osób, której jest członkiem;
Informatyka	<ul style="list-style-type: none"> – uczestniczy w zespołowym rozwiązaniu problemu, posługując się technologią taką jak: poczta elektroniczna, forum, wirtualne środowisko kształcenia, dedykowany portal edukacyjny; – identyfikuje i docenia korzyści płynące ze współpracy nad wspólnym rozwiązywaniem problemów; – bierze udział w różnych formach współpracy, jak: programowanie w parach lub w zespole, realizacja projektów, uczestnictwo w zorganizowanej grupie uczących się; projektuje, tworzy i prezentuje efekty wspólnej pracy;
Biologia	<ul style="list-style-type: none"> – prezentuje postawę szacunku wobec siebie i wszystkich istot żywych;
Wychowanie fizyczne	<ul style="list-style-type: none"> – uczestniczy w sportowych rozgrywkach klasowych w roli zawodnika, stosując zasady „czystej gry”: szacunku dla rywala, respektowania przepisów gry, podporządkowania się decyzjom sędziego; potrafi właściwie zachować się w sytuacji zwycięstwa i porażki, podziękować za wspólną grę; – pełni rolę organizatora, sędziego i kibica w ramach szkolnych zawodów sportowych; – wyjaśnia zasady kulturalnego kibicowania; – wyjaśnia, jak należy zachować się w sytuacjach związanych z aktywnością taneczną; – omawia znaczenie dobrych relacji z innymi ludźmi, w tym z rodzicami oraz rówieśnikami tej samej i odmiennej płci; – identyfikuje swoje mocne strony, budując poczucie własnej wartości, planuje sposoby rozwoju oraz ma świadomość słabych

	<p>stron, nad którymi należy pracować;</p> <ul style="list-style-type: none"> – wykazuje kreatywność w poszukiwaniu rozwiązań sytuacji problemowych; – wykazuje umiejętność adekwatnej samooceny swoich możliwości psychofizycznych; – współpracuje w grupie szanując poglądy i wysiłki innych ludzi, wykazując asertywność i empatię; – motywuje innych do udziału w aktywności fizycznej, ze szczególnym uwzględnieniem osób o niższej sprawności fizycznej i specjalnych potrzebach edukacyjnych (np. osoby niepełnosprawne, osoby starsze);
WOS	<ul style="list-style-type: none"> – współpracuje z innymi – dzieli się zadaniami i wywiązuje się z nich; – wykazuje konieczność współdziałania w życiu społecznym i wyjaśnia istotę samorządności; – uzasadnia, że człowiek jest istotą społeczną; rozumie znaczenie potrzeb społecznych człowieka (kontakt, przynależności, uznania); – przedstawia zasady komunikowania się; wyjaśnia zasady skutecznej autoprezentacji - kształtowania swojego wizerunku; – wymienia cechy grup społecznych; charakteryzuje grupę koleżeńską i grupę nastawioną na realizację określonego zadania; uzasadnia, że efektywna współpraca przynosi różne korzyści; przedstawia różne formy współpracy w grupie; – rozpoznaje sytuacje wymagające podjęcia decyzji indywidualnej i grupowej; wyjaśnia i stosuje podstawowe sposoby podejmowania wspólnych decyzji; – rozpoznaje sytuacje wymagające podjęcia decyzji indywidualnej i grupowej; wyjaśnia i stosuje podstawowe sposoby podejmowania wspólnych decyzji; – przedstawia cele i przykłady działania organizacji społecznych skupiających młodych ludzi w Polsce; wyjaśnia ideę wolontariatu i przedstawia formy działalności wolontariuszy;
Przyroda	<ul style="list-style-type: none"> – zachęcanie do działania na rzecz środowiska lokalnego; – doskonalenie umiejętności w zakresie komunikowania się, współpracy i działania oraz pełnienia roli lidera w zespole;
Wychowanie do życia w rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> – zna i stosuje zasady savoir-vivre'u w różnych sytuacjach społecznych; – rozumie zasady komunikacji werbalnej i niewerbalnej i jej znaczenie w relacjach interpersonalnych; przyjmuje odpowiedzialność za manifestowane reakcje, wypowiedziane i pisane słowa; – kształtuje i wyraża postawy asertywne, gdy nie może lub nie powinien czegoś wykonać, stara się odmawiać tak, by nie ranić drugiego;

	<ul style="list-style-type: none"> – bierze udział w życiu społecznym przez: wolontariat, stowarzyszenia, grupy nieformalne i aktywność indywidualną; ujawnia wrażliwość na osoby potrzebujące pomocy i zna konkretne sposoby jej udzielania;
Szkoła podstawowa dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym	
	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie i nazywa relacje i więzi między członkami rodziny; – przestrzega zasad panujących w rodzinie; – przestrzega zasad panujących w klasie; – przestrzega norm współżycia w grupie; – uczy się współuczestnictwa i współpracy podczas zabawy i zajęć; – poznaje sąsiadów, znajomych rodziny i ich role społeczne; – poznaje i korzysta z miejsc użyteczności publicznej; – poznaje organizacje społeczne działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami; – przyswaja język i doskonali rozwój mowy; – uczy się porozumiewania w formie dialogu; poznaje zasady prowadzenia rozmowy; – uczy się komunikowania z zastosowaniem wspomagających i alternatywnych metod komunikacji – AAC: gesty, mimika, zdjęcia, obrazy, znaki przestrzenno-dotykowe, symbole, pismo, urządzenia i oprogramowanie wspomagające komunikację (dla uczniów niekomunikujących się werbalnie lub ze znacznymi ograniczeniami w tym zakresie); – bierze udział w wydarzeniach klasowych i szkolnych, także z zastosowaniem urządzeń głosowych – prostych komunikatorów, urządzeń wysokiej technologii; – uczy się i doskonali wyrażanie własnego zdania; – uczy się stosowania form grzecznościowych i komplementów w życiu codziennym; – uczy się wyjaśniania swojego zachowania i mówienia o planach;
Szkoła branżowa I stopnia	
Podstawy przedsiębiorczości	<ul style="list-style-type: none"> – wykorzystuje formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej; podejmuje decyzje i ocenia ich skutki, zarówno pozytywne, jak i negatywne; – charakteryzuje swoje role społeczne i typowe dla nich zachowania; – stosuje różne formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej w celu autoprezentacji oraz prezentacji własnego stanowiska;
Wychowanie do życia w rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie, na czym polega wierność, zaufanie i dialog w relacjach międzyludzkich; – wskazuje różnice i podobieństwa między przyjaźnią, zakochaniem, miłością; rozumie znaczenie miłości w życiu człowieka; – rozumie, że lepsze zrozumienie siebie powoduje lepsze zrozumienie innych; – zna i rozumie podłoża konfliktów w rodzinie i określa ich

	<p>przyczyny; wskazuje sposoby rozwiązywania konfliktów;</p> <ul style="list-style-type: none"> – posługuje się różnymi formami komunikowania się; – odczytuje i interpretuje komunikaty; – rozumie znaczenie mowy ciała w kontaktach interpersonalnych; potrafi lepiej zrozumieć siebie i drugiego człowieka; – rozumie znaczenie odpowiedzialności w przeżywaniu własnej płciowości i budowaniu emocjonalnych więzi;
WOS	<ul style="list-style-type: none"> – współpracuje z innymi – planuje, dzieli się zadaniami i wywiązuje się z nich;
<p>Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi</p>	
<ul style="list-style-type: none"> – doskonali umiejętność nawiązywania relacji z innymi ludźmi; – uczy się nawiązywania właściwych relacji z płcią przeciwną: koleżeństwo, przyjaźń, zakochanie, związek; – rozumie sytuację małżeństwa, w którym występuje niepełnosprawność; – poznaje zasady sprawowania opieki nad dzieckiem; rozumie, co oznacza odpowiedzialne rodzicielstwo; – doskonali umiejętność aktywnego udziału w życiu rodziny; – rozumie konieczność budowania wokół siebie kręgu wsparcia – grupy przyjaznych osób (sąsiedzi, dalsza rodzina, rówieśnicy, znajomi, rodzina itd.); – doskonali umiejętność współpracy z innymi osobami; – rozumie sytuacje utrzymania bliskości lub dystansu w relacjach z innymi; – doskonali umiejętność pomagania sobie i innym; – uczy się prowadzenia życia towarzyskiego; 	

Tabela 5. Kultura – wartości, normy i wzory zachowań w poszczególnych typach szkół

Szkoła/przedmiot	Wymagania (cele) szczegółowe- uczeń
Szkoła podstawowa	
Klasa I-III	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia swoje postępowanie i innych osób, odnosząc się do poznanych wartości, takich jak: godność, honor, sprawiedliwość, obowiązkowość, odpowiedzialność, przyjaźń, życzliwość, umiar, powściągliwość, pomoc, zadośćuczynienie, przeproszenie, uznanie, uczciwość, wdzięczność oraz inne respektowane przez środowisko szkolne; – szanuje zwyczaje i tradycje różnych grup społecznych i narodów, przedstawia i porównuje zwyczaje ludzi, np. dotyczące świąt w różnych regionach Polski, a także w różnych krajach; – określa, co jest dobre, a co jest złe, w otaczającym go świecie i w świecie poznawanych tekstów oraz podaje uzasadnienie swojego zdania;

	<ul style="list-style-type: none"> – odróżnia szczęście od doraźnie odczuwanej przyjemności i poznaje, że dobro jest źródłem szczęścia własnego oraz innych osób; – odkrywa, że wspólnota osób, której jest członkiem, ustanawia swoje zasady (normy) i oczekuje ich respektowania;
Język polski	<ul style="list-style-type: none"> – kształtuje umiejętność uczestniczenia w kulturze polskiej i europejskiej, szczególnie w jej wymiarze symbolicznym i aksjologicznym; – rozwija zdolności dostrzegania wartości: prawdy, dobra, piękna, szacunku dla człowieka i kierowania się tymi wartościami; – kształci postawy szacunku dla przeszłości i tradycji literackiej jako podstawy tożsamości narodowej; – rozwija zainteresowania kulturą w środowisku lokalnym i potrzeby uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych; – rozwija szacunek dla wiedzy, wyrabia pasję poznawania świata i zachęca do praktycznego zastosowania zdobytych wiadomości; – rozwija umiejętność samodzielnego docierania do informacji, dokonywania ich selekcji, syntezy oraz wartościowania; – rozwija umiejętność rzetelnego korzystania ze źródeł wiedzy, w tym stosowania cudzysłowu, przypisów i odsyłaczy, oraz szacunku dla cudzej własności intelektualnej; – kształci nawyki systematycznego uczenia się oraz porządkowania zdobytej wiedzy i jej pogłębiania; – jest zachęcany do rozwijania swoich uzdolnień przez udział w różnych formach poszerzania wiedzy, na przykład w konkursach, olimpiadach przedmiotowych i wykładach, oraz rozwijania umiejętności samodzielnej prezentacji wyników swojej pracy;
Historia	<ul style="list-style-type: none"> – poznaje historię i tradycje swojej okolicy i ludzi dla niej szczególnie zasłużonych; zna lokalne zabytki i opisuje ich dzieje;
Muzyka	<ul style="list-style-type: none"> – poznaje i popularyzuje przykłady muzycznej twórczości ludowej, obrzędy, zwyczaje, tradycje swojego regionu; – zna repertuar kulturalnego człowieka, orientując się w sztandarowych utworach z dziejów historii muzyki i współczesnej kultury muzycznej oraz wartościowej muzyki popularnej; – zna i wymienia instytucje upowszechniające kulturę muzyczną we własnym regionie, kraju i na świecie oraz ich działalność, a także śledzi wydarzenia artystyczne; – angażuje się w kreowanie kultury artystycznej swojej szkoły i najbliższego środowiska; – uczestniczy realnie lub wirtualnie w różnorodnych wydarzeniach muzycznych; – stosuje zasady wynikające ze świadomego korzystania i uczestniczenia w dorobku kultury muzycznej: odpowiednie

	zachowanie podczas koncertu, przedstawienia operowego itp., tolerancja dla preferencji muzycznych innych osób oraz szacunek dla twórców i wykonawców;
Plastyka	<ul style="list-style-type: none"> – zna dziedzictwo kulturowe najbliższego otoczenia, wymienia zabytki i dzieła architektury (historycznej i współczesnej); – zapoznaje się z twórczością artystów w obrębie „małej ojczyzny”;
WOS	<ul style="list-style-type: none"> – uzasadnia, że konflikt w grupie może wynikać z różnych przyczyn (sprzeczne interesy, inne cele); przedstawia sposoby rozwiązywania konfliktów oraz analizuje ich zalety i wady; – podaje cnoty obywatelskie (odpowiedzialność, troska o dobro wspólne, aktywność, przedsiębiorczość, solidarność, roztropność, tolerancja, odwaga cywilna); wykazuje, odwołując się do działań wybitnych Polaków, znaczenie ich urzeczywistnienia dla pożytku publicznego; – wymienia mieszkające w Polsce mniejszości narodowe i etniczne, grupę posługującą się językiem regionalnym oraz grupy migrantów (w tym uchodźców) i lokalizuje miejsca ich zwartego zamieszkiwania; przedstawia – za Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej – prawa przysługujące etnicznym grupom mniejszościowym; – uzasadnia, że można pogodzić różne tożsamości społeczno-kulturowe (regionalną, narodową/etniczną, państwową/obywatelską, europejską); rozpoznaje przejawy ksenofobii, w tym rasizmu, szowinizmu i antysemityzmu, oraz uzasadnia potrzebę przeciwstawiania się tym zjawiskom; – planuje dalszą edukację, uwzględniając własne zainteresowania, zdolności i umiejętności oraz rady innych osób i sytuację na rynku pracy;
Geografia	<ul style="list-style-type: none"> – łączy racjonalność naukową z refleksją nad pięknem i harmonią świata przyrody oraz dziedzictwem kulturowym ludzkości; – – przyjmuje postawy szacunku do środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz rozumienie potrzeby racjonalnego w nim gospodarowania; – rozwija w sobie poczucie tożsamości oraz wykazywanie postawy patriotycznej, wspólnotowej i obywatelskiej; – ma poczucie dumy z piękna ojczystej przyrody i dorobku narodu (różnych obiektów dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego własnego regionu i Polski, krajobrazów Polski, walorów przyrodniczych, kulturowych, turystycznych oraz sukcesów polskich przedsiębiorstw na arenie międzynarodowej); – kształtuje pozytywne – emocjonalne i duchowe – więzi z najbliższym otoczeniem, krajem ojczystym, a także z całą planetą Ziemią; – rozwija postawy współodpowiedzialności za stan środowiska

	<p>geograficznego, kształtowanie ładu przestrzennego oraz przyszłego rozwoju społeczno- -kulturowego i gospodarczego „małej ojczyzny”, własnego regionu i Polski;</p> <ul style="list-style-type: none"> – przełamuje stereotypy i kształtuje postawy szacunku, zrozumienia, akceptacji i poszanowania innych kultur przy jednoczesnym zachowaniu poczucia wartości dziedzictwa kulturowego własnego narodu i własnej tożsamości;
Informatyka	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje kwestie etyczne związane z wykorzystaniem komputerów i sieci komputerowych, takie jak: bezpieczeństwo, cyfrowa tożsamość, prywatność, własność intelektualna, równy dostęp do informacji i dzielenie się informacją; – postępuje etycznie w pracy z informacjami;
Wychowanie do życia w rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> – jest odpowiedzialny za własny rozwój i samowychowanie;
Szkoła podstawowa dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym	
<ul style="list-style-type: none"> – bierze udział w świętach i tradycjach rodzinnych; – przestrzega kultury życia codziennego; – uczy się korzystania z ośrodków i instytucji kultury; – uczy się właściwego zachowania w różnych miejscach i sytuacjach (teatr, kino, muzeum, wystawy, koncerty itp.); – uczy się udziału w różnych formach twórczości (formy parateatralne, muzykowanie, zajęcia plastyczne, imprezy itp.); – rozumie przynależność do kraju, regionu, narodu; – poznaje region, tradycje, obyczaje; – bierze udział w lokalnych świętach i uroczystościach; 	
Szkoła branżowa I stopnia	
Język polski	<ul style="list-style-type: none"> – dostrzega związek języka z wartościami oraz to, że stanowi on źródło poznania wartości (takich jak dobro, prawda, piękno; wiara, nadzieja, miłość; wolność, równość, braterstwo; Bóg, honor, ojczyzna; solidarność, niepodległość, tolerancja); – dostrzega obecne w utworach literackich oraz innych tekstach kultury wartości narodowe i uniwersalne.
WOS	<ul style="list-style-type: none"> – znajduje i wykorzystuje informacje na temat sposobu, w jaki prawo reguluje życie obywateli; – wyraża własne zdanie w wybranych sprawach na różnych forach publicznych i uzasadnia je; – jest otwarty na odmienne poglądy; – gromadzi i wykorzystuje informacje potrzebne do zaplanowania dalszej nauki i kariery zawodowej;
Wychowanie do życia w rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie, czym jest niepełnosprawność, starość, choroby, umieranie i śmierć, w tym w aspekcie życia rodzinnego; – ma świadomość własnej tożsamości;

	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie potrzebę poznania siebie i kształtowania obrazu własnej osoby; rozumie potrzebę poznania swojego partnera; – wyraża szacunek dla siebie i innych; – jest tolerancyjny wobec odmienności kulturowych, etnicznych, religijnych, seksualnych; – określa wartości i pojęcia związane z płciowością człowieka: męskość, kobiecość, miłość, rodzina, rodzicielstwo;
Religia	<ul style="list-style-type: none"> – zna, rozumie i stosuje pojęcia niezbędne do opisu przeżyć i działań moralnych; – zna i rozwija swoje zalety, rozpoznaje i eliminuje swoje wady; – wyjaśnia, czym jest sumienie i jaką pełni rolę w życiu człowieka; – wyjaśnia ideę rozwoju moralnego i podaje przykłady działań egoistycznych, konformistycznych, altruistycznych; – wyjaśnia, na czym polega autonomia człowieka, podaje przykłady działań i postaw autonomicznych i nieautonomicznych; – wyjaśnia, na czym polega interioryzacja wartości i norm moralnych; – objaśnia, czym jest sens życia, uczciwość, roztropność, umiarkowanie, męstwo, honor, prywatność, asertywność, prawdomówność; – potrafi podzielić się z innymi tym, co jest jego własnością;
<p>Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi</p>	
<ul style="list-style-type: none"> – odkrywa siebie jako osobę dorosłą; – kształtuje świadomość własnej tożsamości; – uczy się elementów kultury osobistej – wygląd zewnętrzny, higiena osobista, odpowiednie zachowanie się w różnych sytuacjach; – rozumie rolę ucznia jako osoby dorosłej w szkole przysposabiającej do pracy; – rozwija swoje zainteresowania; – uczy się odróżniania marzeń realnych od nierealnych; – dalej poznaje własny region, kulturę, tradycje regionalne, organizacje i instytucje działające na danym terenie; – rozumie ważne wydarzenia w rodzinie, miejscu zamieszkania, kraju, uczestniczy w tych wydarzeniach; – uczy się utożsamiania z własnym krajem; – uczy się określania planów na przyszłość; – doskonalą umiejętność organizowania sobie czasu wolnego; – doskonalą umiejętność poprawnego zachowania się w miejscach publicznych; – doskonalą umiejętność dokonywania wyborów w różnych sytuacjach życiowych; – stosuje się do zasad savoir-vivre'u (odpowiednie zachowanie w różnych sytuacjach, postawy wobec innych osób); 	

- rozpoznaje i nazywa własne potrzeby i oczekiwania w odniesieniu do pracy; uczy się wskazywania swoich mocnych i słabych stron w sytuacji pracy;
- uczy się określania swoich preferencji (zainteresowań) i predyspozycji zawodowych, doskonali umiejętność planowania swojej przyszłości zawodowej;
- poznaje znaczenie pracy w życiu człowieka;

Tabela 6. Bezpieczeństwo – profilaktyka zachowań ryzykownych (problemowych) w poszczególnych typach szkół

Szkoła/przedmiot	Wymagania (cele) szczegółowe - uczeń
Szkoła podstawowa	
Edukacja wczesnoszkolna	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, iż wszyscy ludzie posiadają prawa i obowiązki, wymienia własne prawa i obowiązki, przestrzega ich i stosuje je w codziennym życiu; – rozróżnia podstawowe znaki drogowe, stosuje przepisy bezpieczeństwa w ruchu drogowym i miejscach publicznych; przestrzega zasad zachowania się środkach publicznego transportu zbiorowego; – stosuje się do zasad bezpieczeństwa w szkole, odnajduje drogę ewakuacyjną, rozpoznaje znaki i symbole informujące o różnych rodzajach niebezpieczeństw oraz zachowuje się zgodnie z informacją w nich zawartą; stosuje zasady bezpiecznej zabawy w różnych warunkach i porach roku; – ma świadomość istnienia zagrożeń ze środowiska naturalnego, np. nagła zmiana pogody, huragan, ulewne deszcze, burza, susza oraz ich następstwa: powódź, pożar, piorun; określa odpowiednie sposoby zachowania się człowieka w takich sytuacjach; – stosuje zasady bezpieczeństwa podczas korzystania z urządzeń cyfrowych, rozumie i respektuje ograniczenia związane z czasem pracy z takimi urządzeniami, oraz stosuje zasady netykiety; – rozróżnia pożądane i niepożądane zachowania innych osób (również uczniów) korzystających z technologii, zwłaszcza w sieci Internet;
Informatyka	<ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia pozytywne i negatywne zachowania innych osób (również uczniów) korzystających z technologii, w tym zwłaszcza w sieci Internet; – przestrzega ogólnie przyjęte zasady związane z bezpieczeństwem w Internecie; – posługuje się technologią zgodnie z przyjętymi zasadami i prawem; przestrzega zasad bezpieczeństwa i higieny pracy; – uznaje i respektuje prawo do prywatności danych i informacji oraz prawo do własności intelektualnej; – wymienia zagrożenia związane z powszechnym dostępem do

	<p>technologii oraz do informacji i opisuje metody wystrzegania się ich;</p> <ul style="list-style-type: none"> – stosuje profilaktykę antywirusową i potrafi zabezpieczyć przed zagrożeniem komputer wraz z zawartymi w nim informacjami; – ocenia krytycznie informacje i ich źródła, w szczególności w sieci, pod względem rzetelności i wiarygodności w odniesieniu do rzeczywistych sytuacji, docenia znaczenie otwartych zasobów w sieci i korzysta z nich;
Wychowanie fizyczne	<ul style="list-style-type: none"> – omawia zasady bezpiecznego zachowania się nad wodą i w górach w różnych porach roku; – omawia konsekwencje zdrowotne stosowania używek w odniesieniu do podejmowania aktywności fizycznej; – wymienia zasady bezpiecznego korzystania ze sprzętu sportowego; – wymienia najczęstsze przyczyny oraz okoliczności wypadków i urazów w czasie zajęć ruchowych, omawia sposoby zapobiegania im; – wskazuje zagrożenia związane z uprawianiem niektórych dyscyplin sportu;
WOS	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje zachowania związane z przemocą fizyczną i psychiczną, w tym werbalną, wobec siebie i innych; wymienia osoby i instytucje, które należy powiadomić w takich sytuacjach; – przedstawia korzyści i zagrożenia wynikające z korzystania z zasobów Internetu; rozpoznaje przemoc w cyberprzestrzeni i wyjaśnia, jak należy na nią reagować; – wyjaśnia, na jakich zasadach nieletni odpowiadają za popełnienie wykroczeń i przestępstw; – przedstawia uprawnienia policjantów i funkcjonariuszy innych służb porządkowych oraz swoje prawa w kontakcie z tymi służbami;
Edukacja dla bezpieczeństwa	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia przykłady nadzwyczajnych zagrożeń (pochodzenia naturalnego i wywołane przez człowieka); – wymienia zasady ostrzegania ludności o zagrożeniach; rozróżnia poszczególne sygnały alarmowe i środki alarmowe; omawia zasady właściwego zachowania się w razie uruchomienia sygnałów alarmowych;
Technika	<ul style="list-style-type: none"> – przewiduje zagrożenia płynące z niewłaściwego użytkowania sprzętu technicznego; – analizuje sytuacje zagrażające zdrowiu i życiu podczas pracy z narzędziami i urządzeniami (procedura postępowania podczas wypadku przy pracy; umiejętność udzielenia pierwszej pomocy przedmedycznej w typowych sytuacjach zagrożenia);
Wychowanie do życia w rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> – świadomie i odpowiedzialnie korzysta ze środków społecznego przekazu, w tym z Internetu, dokonując wyboru określonych treści i limitując czas im poświęcany;

Szkoła podstawowa dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym	
<ul style="list-style-type: none"> – uczy się dostrzegania czynników i sytuacji zagrażających zdrowiu i życiu (w tym także zagrożeń ze strony innych osób, używania alkoholu, środków odurzających); – uczy się i doskonali umiejętności zachowania się w sytuacjach trudnych i niebezpiecznych (dotyczących siebie i innych); – poznaje odpowiedzialnych za bezpieczeństwo ludzi (Straż Pożarna, Policja, Wojsko Polskie, Straż Miejska, pracownicy ochrony); – poznaje i korzysta z ważnych numerów alarmowych; – uczy się zachowania bliskości i dystansu w relacjach z innymi ludźmi; – uczy się prawidłowego zachowywania się w środkach komunikacji; – poznaje nietypowe i nagłe sytuacje, które mogą się zdarzyć w domu, szkole, na ulicy, w innych miejscach; – uczy się przestrzegania zasad bezpieczeństwa podczas posługiwania się różnymi urządzeniami w domu i w szkole; – uczy się rozpoznawania i rozumienia znaków drogowych, symboli, oznaczeń w różnych miejscach itp. 	
Szkoła branżowa I stopnia	
WOS	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje prawne aspekty codziennych problemów życiowych i szuka ich rozwiązania; – wymienia przestępstwa, których ofiarą najczęściej padają młodzi ludzie; wie, jak można próbować ich uniknąć, i przestrzega zasad bezpiecznego zachowania się w sytuacji zagrożenia; – wyjaśnia, na jakich zasadach nieletni odpowiadają za popełnienie przestępstwa (środki wychowawcze i poprawcze); – przedstawia przepisy prawne dotyczące sprzedaży i konsumpcji alkoholu, papierosów i narkotyków i wskazuje na konsekwencje ich łamania.
Podstawy przedsiębiorczości	<ul style="list-style-type: none"> – podejmuje racjonalne decyzje, opierając się na posiadanych informacjach, i ocenia skutki własnych działań;
Wychowanie do życia w rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie, na czym polegają zagrożenia życia społecznego: alkoholizm, narkomania, agresja, sekty, pornografia; – rozumie zasady przeciwstawiania się wszelkim manipulacjom – niebezpieczeństwom ze strony otoczenia; – potrafi być krytyczny wobec treści szkodliwych dla młodzieży; – wyjaśnia, na czym polega przemoc i przestępstwa seksualne; wskazuje możliwości zapobiegania im oraz sposoby obrony; – wie, gdzie szukać informacji o ośrodkach pomocy psychologicznej, medycznej i prawnej; rozumie ich znaczenie; – zna sposoby szukania pomocy w sytuacjach trudnych;
Informatyka	<ul style="list-style-type: none"> – korzysta z podstawowych usług w sieci komputerowej, lokalnej i rozległej, związanych z dostępem do informacji, wymianą informacji i komunikacją, przestrzega przy tym zasad etykiety i

	<p>norm prawnych, dotyczących bezpiecznego korzystania i ochrony informacji oraz danych w komputerach w sieciach komputerowych;</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia normy prawne odnoszące się do stosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych, dotyczące m.in. rozpowszechniania programów komputerowych, przestępczości komputerowej, poufności, bezpieczeństwa i ochrony danych oraz informacji w komputerze i w sieciach komputerowych;
<p>Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi</p>	
<ul style="list-style-type: none"> – doskonalą umiejętność radzenia sobie w sytuacjach trudnych i niebezpiecznych; – uczy się odróżniania fikcji od rzeczywistości – świat kina, teatru, literatury, gier komputerowych; – poznaje prawa, w tym uprawnienia osób z niepełnosprawnościami do korzystania z systemu wsparcia społecznego; – poznaje obowiązki wobec prawa; – doskonalą umiejętność radzenia sobie w sytuacjach groźnych i trudnych; – poznaje zasady bezpieczeństwa w kontaktach z innymi ludźmi, nawiązywanych za pomocą Internetu i innych nowych technologii; – uczy się orientacji w przestrzeni bliższego i dalszego środowiska; – rozwija i doskonalą umiejętność korzystania z transportu publicznego; – uczy się samodzielności w mieszkaniu treningowym; 	

B. Treści wychowawczo-profilaktyczne do realizacji podczas godzin do dyspozycji wychowawcy w klasach.

W dalszej części niniejszego programu prezentujemy treści wychowawczo-profilaktyczne do realizacji podczas godzin będących w dyspozycji wychowawcy, z podziałem na etapy edukacyjne, klasy i typy szkół. Materiał uwzględnia prawidłowości rozwoju oraz specyfikę zmian zachodzących w danym okresie życia. Realizując prezentowane poniżej treści wychowawczo-profilaktyczne, nauczyciele powinni wspierać rozwój dzieci i młodzieży m.in. przez poznawanie ich zasobów, a także wzmocnienie potencjału rozwojowego (załącznik nr 1 tabele - Treści wychowawczo-profilaktyczne do realizacji podczas godzin do dyspozycji wychowawcy w klasach IV–VIII).

Ewaluacja programu wychowawczo – profilaktycznego

Ewaluacja programu przebiegać będzie systematycznie w trakcie trwania całego roku szkolnego na podstawie obserwacji i wywiadów z nauczycielami, wychowawcami, pedagogami i psychologiem, a także badania ankietowego pod koniec bieżącego roku szkolnego. Informacje zwrotne składane do lidera i członków zespołu wychowawczego zostaną wykorzystane do rzetelnej weryfikacji oraz aktualizacji programu wychowawczo – profilaktycznego na następny rok szkolny 2020/2021.

Opracowały:

Violetta Suchomska

Marzena Krajewska

Katarzyna Cieślik

Hanna Chmurzyńska

Po zapoznaniu się z projektem Programu Wychowawczo-Profilaktycznego zatwierdza się w porozumieniu z Radą Pedagogiczną Zespołu Szkół Specjalnych nr 1 w Świeciu Program Wychowawczo-Profilaktyczny na rok szkolny 2019/2020.

Przewodnicząca Rady Rodziców
Joanna Minikowska

ZAŁĄCZNIK NR 1

TRZĘCI WYCHOWAWCZO - PROFILAKTYCZNE DO REALIZACJI PODCZAS GODZIN
DO DYSPOZYCJI WYCHOWAWCY W KLASACH.